

สมุทรโฆษคำฉันท์

การเพิ่มภาคเหตุการณื
คุณค่าของสมุทรโฆษคำฉันท์
วิชาวรรณคดีเอกของไทย

THG1302

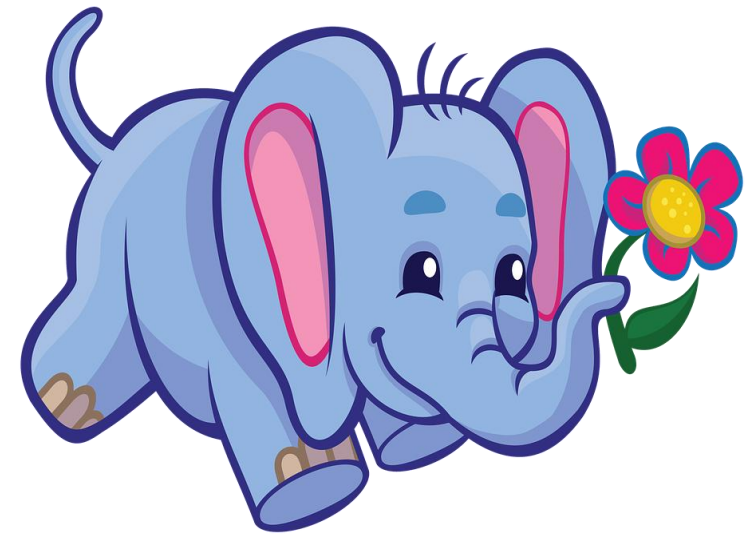

คำถามชวนคิด
??????

จากที่นักศึกษาได้ฟังเรื่องในสมุททโฆษชาดกกับที่ได้อ่านจากสมุทโฆษคำฉันท
นักศึกษาคิดว่ามีการเพิ่มภาคเหตุการณ์อะไรบ้าง

ผู้แต่งเปลี่ยนแปลงทักษะความสามารถของพระสมุทโรโฆษจากการแสดง
ความสามารถการตีพิณเป็นวิชาคชศาสตร์

เพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับ **การพบกันของตัวละครเอก** โดยเสริมภาคเหตุการณ์หลายเหตุการณ์เข้าไปในเรื่อง ได้แก่

การเสด็จวังข้าง

ภาพจากภาพยนตร์เรื่องสุริโยไท

การอุ้มสม

https://www.silpa-mag.com/culture/article_19816

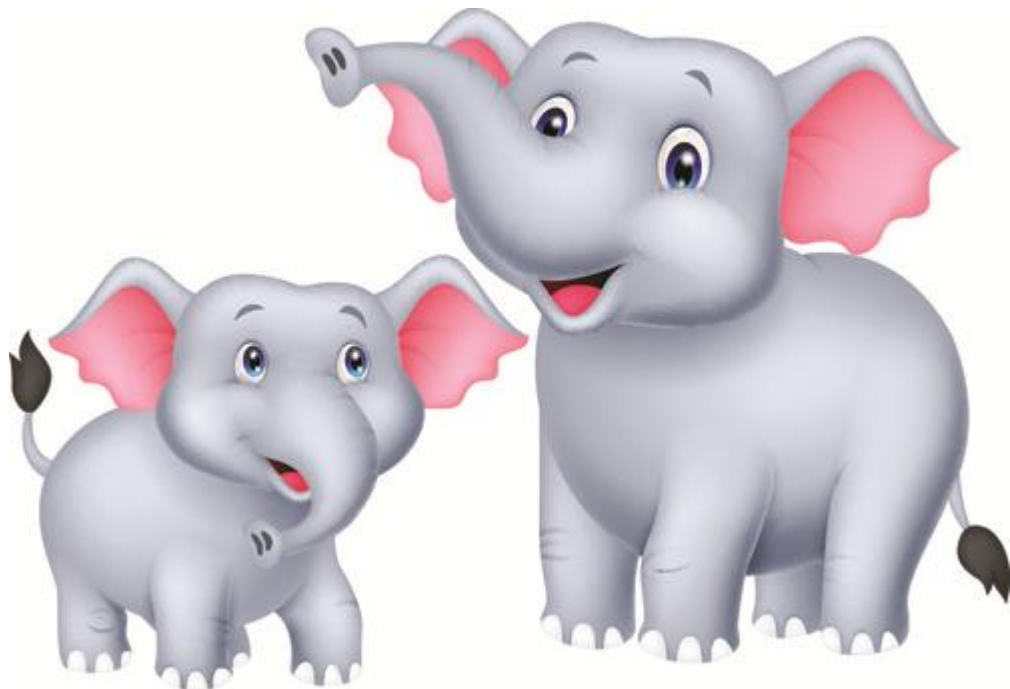
การสยุมพร

มีกษัตริย์ต่างมาร่วมงานเพื่อ
แสดงความสามารถแทนการ
ยกให้และอภิเชกอย่างเรียบง่าย และเพิ่มภาคเหตุการณ์

เรื่อง **ศึกสิบกษัตริย์**

ชั้นหลังพิธีสยุมพรด้วย

คำประพันธ์ในเหตุการณ์ การเสด็จวังข้าง

- เลื่อนไล่คชคณกลางแปลง
ก็เล่นสกอกันหนี
- ไม้ใหญ่เหล็กหักปักซี่
ตระดาดตระดกพญเอิญ
- ท้นปลายทอกทรรปบังเหียร
แลแม่กำสรดเกาะกัน
- ราชาเสด็จคชผายผัน
แลเล่นคคลัยคือภมร
- ท้าวไทไล่ทันกฤษช
พันภกนิแรงราวี

คชคณเรียงแรง

สัตว์ในไพรพี

ลูกน้อยสอนเดิร

ความูเทางบังคัล

หนึ่งงามางอน

- พระรำภกยอดไทธิดา
บมีผู้ปานโฉมศรี
- พระคำหนึ่งนางพินทุมดี
กรุงในรมยนคร
- นางหนึ่งโฉมแจกอัปสร
และท้าวทุกแดนแหนขวัญ
- เปรียบองค์และพงศำพันธ์์
และควรที่กริหารมย์

ในพื้นที่พสุธา

ลูกสาวกษัตริย์

พอจักสวยมพร

สองท้าวเสมอกัน

พระโพเทพารักษ์เห็นว่า
ทั้งคู่เหมาะสมกัน

พระโพเทพารักษ์อุ้มพระสมุทรมโฆษาไป
สมกับนางพินทุมดี เปรียบกับ
เหตุการณ์พระอนิรุทธสมกับนางอุษา

- ตรึแล้วเสร็จพระขึ้นชม เสด็จแทบพระบรมม
- ตระบัดก็บังนิทรา
- ท้าวหลับทั้งพลโยธา พรักพิริยเสนา
- บด้นบดิ่งเนงนอง
- โอบอุ้มเอาพระภูธร เห็จขึ้นเขจร
- เพรี้ยวในห้วงหวายอง
- ดุจศรีพรหมรัักษตระกอง อนิรุทธเปรียบปอง
ไปสมอุษาเทพี

การสัยมพร

เป็นการเล่าให้ภาพตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีคุณสมบัติเป็นเลิศและสง่างามน่าประทับใจ โดยการยกโล่ห์ธนูและแสดงศิลปศาสตร์แห่งการใช้ธนูให้ปรากฏเป็นที่อัศจรรย์ แสดงอำนาจและความสามารถอันน่าตื่นตาตื่นใจให้ประจักษ์ต่อสายตาของกษัตริย์ทั้งหลายที่มาร่วมพิธีสัยมพร

๑ ปางกรุงบุรีรม-
เดโชชยศทัน-

๑ จักทำสวยมพร
ภูบาลทุกทวิ-

๑ ท้าวจิงให้ตั้งโล-
สหัสธารา-

๑ จิงกล่าวแก่ท้าวทุก
เดชะอันจักแสง

๑ ผู้ใดและยกโล-
แสดงศิลปะศรหลาย

๑ จักแก่งประกอบภู-
สมบัติพิสลา

ยอันมีมโหศวรย์
ธิดกผู้งหมู่ไพรี

วราชาบุตรี
ปกี่มาด้วยเจษฏา

หธนูอันหนักหนา
ธิดกเลงพันทุกแสง

ทิศเรื่องอำนาจแรง
รณรงคทุกพาย

หธนูดำเลิงสาย
กลได้ตั้งจินดา

ธรรราชกัลยา
ก็จะมีเวณบุรีรมย์ ๑

- ๑ ปางนั้นพระสมุทรเสด็จล
ประภาพระเจษฏา
- ๑ เอาธารยกำลังนาคา
และยืนในทองธรณี
- ๑ ฉวยโลหธนูแลครวี
ยแสรงสำแดงไชยแซรง
- ๑ ท้าวनावโน้มศรศักดิ์แสดง
จำทวยธนูในสนาม
- ๑ ฤทธาพลพระพิงขาม
ในรงคดลารณภู
- ๑ ดุจราชมพทรงศรยู
แลดูดำเกิงมहिมา

เสด็จแสดงภูซพล

ยุทธรงฤทธา

วริยอาวุธพีรี-

บัวบาทจำแหง

แสดงเดโชนาม

ยกโลหธนู

ศึกษีกษัตริย์

ทำให้เกิดความน่าตื่นเต้น ทำให้
ผู้อ่านรู้สึกเหมือนร่วมเป็นประจักษ์
พยานอยู่ในการรบ พร้อมกับเกิด
ความรู้สึกศรัทธาและประทับใจใน
บุคลิกภาพและความสามารถของ
พระสมุทรโฆษ ผู้อ่านก็ร่วมเอาใจ
ช่วยและติดตามว่าตัวละครนี้จะ
เอาชนะศึกสำคัญนี้ได้หรือไม่

การเพิ่มภาคเหตุการณ์กับแนวความคิดเรื่องรส
ในสมุทรโฆษคำฉันท์

สังคารรส หรือ ศฤงคารรส คือ รสแห่งความรักใคร่

๑ สองท้าวตื่นใจไหลหลง
และสองจรเทินใจจวน

๑ ไทพ่นไฉ่พ่นสองสรवल
และชายชรเมียงม้ายมัน

๑ ตาสมรคือศรยิงยรร
และกามกวนกลางใจ

๑ นาสาสารสชายไช
และดालันเหิมหอมฉม

ต่างคิดพิศวง

ในใจคิดครวญ

ทรวงสองโหยหรรษ์

ชมแก้มแก้วใส

เหตุการณ์ตอนที่พระสมุทรมโฆษได้พบกับนางพินทุมดี

๑ พระรำฤกปางผสานตนสอง
และสองประกิตติดตรา

แลล้าลวดทอง

๑ ไผสมรร้อนทรวงราชา
ว่าผันหรือจริงไหลหลง

เจ็บจงสงกา

๑ พระเม็ยลฉมคนธ์อันทรง
คทราบในแดสรศัลย์

ตราติดพระองค์-

๑ พระสงกาผันไซ่ผัน
ยทาวก็ทาวเททรวง

เย็ยใดจาบัล-

สังการรล ในตอนสิ้นราตรีที่พระสมุทรโฆษ
พรากจากนางพินทุมดี

๑ เทพีพินทุมดีอันมีมุขคือจันทร์

จาบัลย์ครันต์ขึ้น ตระอาล

๑ หาญบาลบพบพระหลบทุกขมาพาล

พิศวงในสถาน บรรทม

๑ ประปรารณรันทดกำสรดพิลดดม

ทรวงสมตั้งคมไฟ ในกลาง

สังการรส ในตอนสิ้นราตรีที่พระสมุทรโฆษ
พราวจากนางพินทุมดี

อัปภูตรส หรือ อัทภูตรส คือรสแห่งความอัศจรรย์ใจอันเกิดจากการได้เห็นหรือได้ยินสิ่งที่ไม่
น่าจะมีไม่น่าจะเป็นได้

- ๑ ทุกท้าวทั้งพลโยธา
อันชาญแกศิลปพิมล
- ๑ แล้วจึงให้ห้อยเส้นขน
แลผูกเปนข้วนแขวนวง
- ๑ ไว้ไกลได้โยชนคง
แลดูก็สุดสายตา
- ๑ ให้พระแผลงศรหนึ่งสา-
ไปเปนค็อราตรีกาล
- ๑ ให้แผลงศรหนึ่งอย่านาน
-นั้นจต้องกึ่งกลาง

ชมฤทธิ์ราชา

จMRIโดยกล

เลงลบพิศวง

ห้สห้องเวหา

ยิงจMRIพาล

เหตุการณ์ตอนที่สมุทรโฆษ
แสดงศิลปศาสตร์ แผลงศรเป็น
สิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ และใน
ที่สุดแผลงศรท่ามกลางความ
มืดตัดเส้นขนจMRIซึ่งผูกไว้ไกล
หนึ่งโยชน์

วีรรส คือ รสแห่งความกล้าหาญที่
ก่อให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น คึกคัก มี
น้ำใจอาจหาญ อันเกิดจากการได้
เห็นผู้แสดงความเพียร ความตั้งใจ
เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ ความองอาจสง่า
งาม ความกล้าวกกล้า และ
ความสามารถในการรบเอาชนะศัตรู

๑ พระแผลงศรศรรุกรอน ย่อยยำรถอน
บรรณาก็หักเหिरลง

๑ มฤเรนทร์ก็โกรธาทรง เพชรลำแพงผจง
ก็ซัดสมเด็จด้วยพลัน

๑ พระก็ยิงศรศรเหिरหัน หอกเพชรทบทัน
ก็หักด้วยศรสหัสสา

๑ พระก็แผลงศรหนึ่งคือมหา ภูขงควางมา
ก็ตองอูระมฤเรนทร์

๑ ลมทาวมฤเรนทรภูเบนทร์ พลพายคือจะเพน
จะพกทั้งภพนี้ไตร

*เหตุการณ์ตอนที่สมุทรมโฆษแสดงความสามารถใน
การรบ แสดงให้เห็นเดชานุภาพ ความองอาจแม้อยู่ท่ามกลาง
ศัตรูมากมาย*

วิจักจรรส หรือ พีภัตสรส คือ รสแห่งความสยดสยอง การเห็นสิ่งที่ไม่ปรารถนาที่
ก่อให้เกิดความรู้สึกขยะแขยง เช่น การเห็นอวัยวะมีโลหิต ของเน่าเหม็นมีหนอนชอนไช

- ๑ ตับตายกายกองกลากลาด พลพระประติพาด
- แลขาดศีรษะเรียราย
- ๑ บ้างบาดท้องไส้หลักทลาย พุงเพราะขจัดขจาย
- ก็ตายระนับทับกัน

- ๑ ช่างมารู้พลนาศก็กลาดศพประทะ
 เลือดเพียงตั้งสระทั่ว ธรา
- ๑ เกิดเป็นภักษแก่กึ่งสโกรญจครุฑกา
 บินมาวออรอน ก็ร้อง
- ๑ ก้มกัดกินศพพฤษนทรยินสุขบต้อง
 พ้องไพรไฉใด บพาน ฯ

กล่าวถึงภาพและรายละเอียดอันน่าสยดสยองใน
สนามรบ เกิดความน่าขยะแขยง และความสลดใจ

สมุทรโฆษคำฉันท์

**การเพิ่ม
รายละเอียดในการ
พรรณนาตัวละคร**

สมุทรโฆษคำฉันท์

ส่วนที่แต่งในสมัยอยุธยา
เพิ่มรายละเอียดในการ
พรรณนาอารมณ์
ความรู้สึกโคลกัลย์ของ
ตัวละครบางตัว เพื่อ
ก่อให้เกิด **กรูณารส**
ปรากฏเป็นรสอารมณ์
เด่น

ในตอนพิทยากรวญ

กล่าวพรรณนาด้วยความอาลัยถึงเหตุการณ์ในอดีตที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างหวานชื่นเทียบคู่ตรงข้ามกับเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งจะไม่มีวันเป็นเช่นนั้นอีก ก็ยิ่งทำให้สร้างให้เกิดความรู้สึกโศกศัลย์อาวรณอันเป็นกรณารสให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังคำประพันธ์ที่ว่า

๑ สองเราเสวยสุขรมย์คในพนประพาส

ไพรพฤษคอกดาษ สลอน

๑ หีนหอมสร้อยสุคนธล้วนบุษปกำจร

อบองคองคอร ภิมย์

๑ ชมเมอชมชลชมแลชมพนพนม

ชื่นชมแลชมสระ สโรช

๑ บุษبابงกชกรณีกากมลโชติ

ไพโตรลองไอช สุคนธ์

ในตอนพิทยาธรครวญ (ต่อ)

- ๑ เคยแนบเนื้อนุชนิทรนอนดั่งภูมานอน
ตนเดียวในดินดอน ประดาษ
- ๑ โ้ออกภูทรมานฤคิตชีพิตพินาศ
คิตนุชบลิ้มสวาท พิลาป
- ๑ อาบเลือดอาบนยนามพุอาบหฤทัยอาบ
แสนโศกแซรกรชราบ ทั้งตน
- ๑ แต่นี้พื่อนุชถึงแก่กรรมพิกล
เรียมฤจะยากยล พฐ
- ๑ ตนกูตายก็จะตายผู้เดียวใครจะแลดู
โอแก้วกับตนกู ฤเห็น ฯ

คุณค่าของวรรณคดีเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์

1. ด้านความคิด คติธรรม คือ คุณธรรมและความสามารถของคนย่อมนำให้ประสบความสำเร็จ พบสิ่งที่ใฝ่ฝัน **นักศึกษาคิดว่าคุณค่าด้านนี้เห็นได้จากเหตุการณ์ใดในเรื่องสมุทรโฆษคำฉันท์บ้าง**

2. คุณค่าด้านศิลปะการประพันธ์ ถ้อยคำที่ใช้มีความหมายลึกซึ้ง ประณีต
ปรากฏรสวรรณคดีครบทุกรส เช่น ศฤงคารรส (รสแห่งความรัก) กรูณารส (รสแห่ง
ความสงสาร) อัปภูตรส (รสแห่งความอัศจรรย์) วีรรส (รสแห่งความกล้าหาญ)
นักศึกษาต้องรู้ว่า รสเหล่านี้มาจากเหตุการณ์ใดบ้างในเรื่อง

3. การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

ความรู้ด้านภาษา เช่น บาลี สันสกฤต เขมร ศัพท์

โบราณ

ความรู้ด้านคชศาสตร์ ความรู้ชื่อพันธุ์นก พันธุ์ไม้ ชื่อ

สัตว์

จากพรากคือพรากบาท

นฤราชบําราสไกล

กี่ปีกี่เดือนใด

จักประสบประสมสอง

พิราบพิลาปพลาง

คํานึ่งนางสุชลนอง

ครางคร่าน้ำเนตรรอง

ก็รับรู้ก็ร้อยชั้น

แห่งทูตทูตแห่งสาร

บดาลแจ้งประจักษ์กรรม

ข่าวท้าวทุราจรัล

ตำบไลหนไปบอกยุบล

3. การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ

พัฒนาการด้านการแต่งตั้งของวรรณคดีไทย ในสมุทรโฆษคำฉันท์จะใช้ฉันท์ไม่กี่ชนิด จะเน้นการแต่งโดยใช้กาพย์ คือ ยานี 11 ฉับ 16 สุรางคนางค์ 28 สมัยอยุธยาจึงเป็นยุคของการเริ่มต้นแต่งฉันท์

4. ด้านความสัมพันธ์กับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ เช่น อนิรุทธคำฉันท์

เอกสารอ้างอิง

โชษิตา มณีใส. (2559). *เทียนทอแสง*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

